

Міністерство охорони здоров'я України
Полтавський державний медичний університет

Кафедра анатомії з клінічною анатомією та оперативною хірургією

СИЛАБУС

КЛІНІЧНА АНАТОМІЯ І ОПЕРАТИВНА ХІРУРГІЯ З ОСОБЛИВОСТЯМИ ДИТЯЧОГО ВІКУ

(назва навчальної дисципліни)

Обов'язкова навчальна дисципліна

(дисципліна обов'язкова / вибіркова)

рівень вищої освіти	другий (магістерський) рівень вищої освіти
галузь знань	22 «Охорона здоров'я»
спеціальність	228 «Педіатрія»
кваліфікація освітня	магістр педіатрії
кваліфікація професійна	лікар
освітньо-професійна програма	«Педіатрія»
форма навчання	денна
курс(и) та семестр(и) вивчення навчальної дисципліни	II курс, IV семестр

Полтава – 2024

ДАНІ ПРО ВИКЛАДАЧІВ, ЯКІ ВИКЛАДАЮТЬ НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Прізвище, ім'я, по батькові викладача (викладачів), науковий ступінь, учене звання	Білаш Сергій Михайлович, доктор біологічних наук, професор; Проніна Олена Миколаївна, доктор медичних наук, професор; Пирог-Заказникова Ангеліна Валеріївна, кандидат медичних наук, доцент; Коптев Михайло Миколайович, кандидат медичних наук, доцент
Профайл викладача (викладачів)	https://klanatomy.pdmu.edu.ua/team
Контактний телефон	60-96-12
E-mail:	klanatomy@pdmu.edu.ua
Сторінка кафедри на сайті ПДМУ	https://klanatomy.pdmu.edu.ua/

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Обсяг навчальної дисципліни

Кількість кредитів / годин – 3 / 90, із них:

Лекції (год.) – 12

Практичні заняття (год.) – 36

Самостійна робота (год.) – 42

Вид контролю: підсумковий модульний контроль.

Політика навчальної дисципліни

Політика вибіркової освітньої компоненти «Клінічна анатомія і оперативна хірургія з особливостями дитячого віку», що реалізується на кафедрі анатомії з клінічною анатомією та оперативною хірургією, визначається системою вимог, які викладач пред'являє до студента при вивченні дисципліни та ґрунтується на засадах академічної доброчесності. Вимоги стосуються відвідування занять (неприпустимість пропусків, запізньовань і т.п.); правил поведінки на заняттях (активна участь, виконання необхідного мінімуму навчальної роботи, відключення телефонів, дотримання встановленої форми одягу в операційній та ін.); заохочень та стягнень (за що можуть нараховуватися або відніматися бали і т.п.).

Політика навчальної дисципліни вибудовується з урахуванням норм законодавства України щодо академічної доброчесності, Статуту та положень ПДМУ й інших нормативних документів.

При організації освітнього процесу в ПДМУ студенти, викладачі діють відповідно до:

Положення про організацію освітнього процесу в Полтавському державному медичному університеті,

Правил внутрішнього розпорядку для студентів Полтавського державного медичного університету,

Положення про дистанційну форму навчання у Полтавському державному медичному університеті,

Положення про організацію та методику проведення оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти в Полтавському державному медичному університеті,

Положення про організацію самостійної роботи студентів в Полтавському державному медичному університеті,

Положення про відпрацювання пропущених занять і незадовільних оцінок здобувачами вищої освіти Полтавського державного медичного університету;

Положення про порядок формування індивідуальних освітніх траєкторій здобувачами освіти ПДМУ,

Положення про неформальну та інформальну освіту учасників освітнього процесу Полтавського державного медичного університету (<https://www.pdmu.edu.ua/n-process/departament-npr/normativni-dokumenty>), а також

Положення про академічну доброчесність здобувачів вищої освіти та співробітників Полтавського державного медичного університету (https://www.pdmu.edu.ua/storage/sections_nv/docs_links/Sj670MBVmC9qGVuTmHU8k9ZGKuX3DlzIwRNr8pBu.pdf).

Проведення освітнього процесу за дисципліною «Клінічна анатомія і оперативна хірургія з особливостями дитячого віку» в особливих умовах (військовий стан, карантин під час епідемії тощо) відбувається за допомогою технологій дистанційного навчання, зокрема, лекції та практичні заняття проводяться із використанням платформ ZOOM, Google meet, Google Classroom та ін.

Опис навчальної дисципліни: Вивчення дисципліни «Клінічна анатомія і оперативна хірургія з особливостями дитячого віку» для лікаря є адаптованою до потреб медицини класичною моделлю університетського курсу, який передбачає набуття кожним студентом знань у світлі природничо-наукових уявлень про будову і функції організму людини у дитячому віці в цілому, вміння використовувати набуті знання при подальшому вивченні інших фундаментальних наук медицини, та у практичній діяльності лікаря-педіатра. Предметом вивчення навчальної дисципліни є будова, форма, взаємне розміщення органів в окремих ділянках тіла людини у дитячому віці та принципи, способи і техніка хірургічних втручань

Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни

Пререквізити: Дисципліна «Клінічна анатомія і оперативна хірургія з особливостями дитячого віку» базується на вивченні анатомії людини з

особливостями дитячого віку, латинської мови та медичної термінології, української мови (за професійним спрямуванням).

Постреквізити Дисципліна «Клінічна анатомія і оперативна хірургія з особливостями дитячого віку з особливостями дитячого» закладає основи для вивчення студентами патоморфології з особливостями дитячого віку, загальної хірургії, пропедевтики внутрішньої медицини, пропедевтики педіатрії.

Мета та завдання навчальної дисципліни:

- метою вивчення навчальної дисципліни є формування цілісного уявлення про будову, форму, взаємне розміщення органів в окремих ділянках тіла людини у дитячому віці та розуміння принципів, способів і техніки хірургічних втручань.
- основними завданнями вивчення дисципліни є формування системи знань професійних умінь та практичних навичок, що складають основу майбутньої професійної діяльності лікаря.

Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (інтегральна, загальні, спеціальні):

Інтегральна:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності в галузі охорони здоров'я за спеціальністю 228 «Педіатрія» в умовах неповної або обмеженої інформації з урахуванням можливостей інноваційної медицини в мультидисциплінарному контексті соціальної та етичної відповідальності.

Загальні:

- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- Здатність працювати в команді.
- Навички міжособистісної взаємодії.
- Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
- Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні:

- Навички опитування та клінічного обстеження дітей різних вікових груп.
- Здатність до визначення необхідного переліку лабораторних, інструментальних досліджень та оцінки їх результатів з урахуванням вікових нормативних показників.
- Здатність до встановлення попереднього та клінічного діагнозу захворювання.

- Здатність до визначення принципів та характеру лікування захворювань.
- Здатність до діагностування невідкладних станів в дорослій та дитячій популяції.
- Навички виконання медичних маніпуляцій.
- Здатність до оцінювання впливу навколишнього середовища, соціально-економічних та біологічних детермінант на стан здоров'я індивідуума, сім'ї, популяції.
- Здатність до проведення аналізу діяльності лікаря-педіатра, підрозділу, закладу охорони здоров'я, проведення заходів щодо забезпечення якості медичної допомоги і підвищення ефективності використання медичних ресурсів.
- Наслідування принципів дотримання фахової та академічної доброчесності з усвідомленням відповідальності за достовірність представлених наукових результатів.

Результати навчання для дисципліни:

Програмні результати навчання, досягненню яких сприяє дисципліна:

- Володіти фундаментальними знаннями з базових та клінічних біомедичних наук у сфері професійної діяльності. Вміти здійснювати фахову діяльність, що потребує оновлення та інтеграції знань для здійснення безперервного професійного розвитку.
- Вміти отримувати й використовувати спеціалізовані концептуальні знання для майбутніх наукових здобутків у сфері охорони здоров'я, при проведенні досліджень, критичному осмисленні проблем у сфері медицини та дотичних до неї міждисциплінарних проблем.
- Знати будову, особливості функціонування окремих органів і систем у дорослих та дітей різного віку в цілому в нормі, при розвитку патологічних процесів, захворювань; вміти використовувати набуті знання в подальшому навчанні та у практичній діяльності лікаря.
- Збирати дані про скарги пацієнта, анамнез життя і захворювання, спадковий анамнез в умовах закладу охорони здоров'я, його підрозділу або вдома у хворого, в тому числі з урахуванням вікових особливостей хворого.
- Призначати й аналізувати додаткові (обов'язкові та за вибором) методи обстеження (лабораторні, рентгенологічні, функціональні та/або інструментальні). Оцінювати інформацію з метою проведення диференційної діагностики захворювань, використовуючи знання про дитину, її органи й системи, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень відповідно віку.
- Виділяти та фіксувати провідний клінічний симптом або синдром; встановлювати найбільш вірогідний або синдромний діагноз захворювання з подальшим визначенням характеру (консервативне, оперативне) та принципів лікування хворих при захворюваннях.
- Виконувати медичні маніпуляції в умовах лікувальної установи, вдома або на виробництві на підставі попереднього клінічного діагнозу та/або показників стану пацієнта, використовуючи знання про будову його органів та систем, анатомо-фізіологічні та вікові особливості, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення та використовуючи стандартні методики.

- Знаходити необхідну інформацію у професійній літературі та базах даних інших джерел, аналізувати, оцінювати та застосовувати цю інформацію в професійній діяльності. Застосовувати сучасні цифрові технології, спеціалізоване програмне забезпечення, статистичні методи аналізу даних для розв'язання складних задач охорони здоров'я.
- Зрозуміло представляти власні знання, висновки та аргументи з проблем охорони здоров'я та дотичних питань до фахівців і нефахівців.
- Вільно спілкуватися державною та англійською мовою, як усно так і письмово для обговорення професійної діяльності, досліджень та проєктів. Використовувати міжнародні греко-латинські терміни, скорочення і кліше у фаховому усному й писемному мовленні.
- Досліджувати обсяги та результативність діяльності лікаря, підрозділу, закладу охорони здоров'я в динаміці та при співставленні їх з середньо статичними і кращими в сфері діяльності. Проводити відбір та використовувати уніфіковані клінічні протоколи щодо надання медичної допомоги, що розроблені на засадах доказової медицини. Приймати участь у розробці локальних протоколів надання медичної допомоги.
- Дотримуватися здорового способу життя, користуватися прийомami саморегуляції та самоконтролю. Формувати цілі та визначати структуру особистої діяльності на підставі результату аналізу певних суспільних та особистих потреб.
- Усвідомлювати та керуватися у своїй діяльності громадянськими правами, свободами та обов'язками, підвищувати загально-освітній культурний рівень.
- Дотримуватися вимог етики, біоетики та деонтології у своїй фаховій діяльності.
- Організовувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклуються) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності.

По завершенню вивчення навчальної дисципліни здобувачі освіти повинні

знати: топографію та синтопію органів людини;

вміти: демонструвати володіння технікою виконання основних оперативних втручань на трупах людини та тваринах

Тематичний план лекцій із зазначенням основних питань, що розглядаються на лекції

№ з/п	Тема	Кількість годин
Модуль 1. Клінічна анатомія і оперативна хірургія ділянок і органів голови, шиї, тулуба та кінцівок з особливостями дитячого віку		
1	Вступ у клінічну анатомію і оперативну хірургію Вступ у клінічну анатомію і оперативну хірургію. Визначення і завдання клінічної анатомії і оперативної хірургії. Історія розвитку дисципліни. Методи топографо-анатомічного дослідження. Класифікація хірургічних операцій. Хірургічний інструментарій і зшивальна апаратура.	2

2	Клінічна анатомія і оперативна хірургія ділянок мозкового і лицевого відділів голови Клінічна анатомія і оперативна хірургія ділянок мозкового відділу голови. Мозкові оболони і міжоболонні простори. Первинна хірургічна обробка ран черепа. Схема черепно-мозкової топографії. Трепанція черепа. Антротомія Клінічна анатомія і оперативна хірургія ділянок лицевого відділу голови. Межі, пошарова будова, судини і нерви, клітковинні простори бокової, глибокої і передньої ділянок лиця. Інфільтраційне і провідникове знеболювання на обличчі. Хірургічна обробка щелепно-лицевих ран. Операції при запальних та гнійних процесах лиця.	2
3	Клінічна анатомія і оперативна хірургія шиї. Хірургічна анатомія ділянок шиї. Фасції шиї. Міжфасціальні щілини і простори. Органи шиї. Операції на органах шиї.	2
4	Клінічна анатомія і оперативна хірургія легень і органів середостіння, серця і навколосерцевої сумки Топографічна анатомія грудної стінки. Молочна залоза. Операції на молочній залозі. Анатомо-фізіологічні особливості ділянки в дитячому віці. Пункція плеври. Види пневмотораксу. Техніка закриття пневмотораксу. Резекція ребра. Хірургічні доступи до органів грудної порожнини – стравоходу, легень, серця. Пневмонектомія. Лобектомія. Резекція сегмента легені. Операції при пораненнях серця. Природжені та набуті вади серця, принципи їх хірургічного лікування. Аорто-коронарне шунтування. Екстракорпоральний кровообіг. Трансплантація серця.	2
5	Клінічна анатомія і оперативна хірургія передньо-бічної стінки живота. Топографічна анатомія передньо-бокової стінки живота. Хірургічні доступи до органів черевної порожнини. Класифікація гриж. Грижі передньо-бокової стінки живота. Пахвинна ділянка, пахвинний канал і пахвинний проміжок. Операції при пахвинних грижах. Оперативне лікування природженої, ущемленої і ковзної гриж. Топографія стегового каналу. Хірургічна анатомія і оперативне лікування стегових, пупкових гриж і гриж білої лінії живота.	2
6	Клінічна анатомія і оперативна хірургія органів черевної порожнини. Топографія черевної порожнини. Відношення очеревини до органів черевної порожнини. Сумки, канали, кишені, синуси черевної порожнини. Кишкові шви. Резекція кишок. Види анастомозів: “кінець в кінець”, “кінець в бік”, “бік в бік”.	2
	РАЗОМ	12

Тематичний план семінарських занять за модулями і змістовими модулями із зазначенням основних питань, що розглядаються на семінарському занятті

Проведення семінарських занять навчальною програмою не передбачено

Тематичний план практичних занять за модулями і змістовими модулями із зазначенням основних питань, що розглядаються на практичному занятті

№ з/п	Тема	Кільк. годин
Модуль 1. Клінічна анатомія і оперативна хірургія ділянок і органів голови, шиї, тулуба та кінцівок з особливостями дитячого віку		
<i>Змістовий модуль 1. Вступ у клінічну анатомію і оперативну хірургію з особливостями дитячого віку. Клінічна анатомія і оперативна хірургія ділянок голови та шиї</i>		
1	Вступне заняття Вступ у клінічну анатомію і оперативну хірургію. Визначення і завдання клінічної анатомії і оперативної хірургії. Історія розвитку дисципліни. Методи топографо-анатомічного дослідження.	2
2	Первинна хірургічна техніка Класифікація хірургічних операцій. Хірургічний інструментарій і зшивальна апаратура. Техніка роз'єднання і з'єднання тканин, принципи первинної хірургічної обробки ран.	2
3	Клінічна анатомія і оперативна хірургія ділянок мозкового відділу голови Клінічна анатомія і оперативна хірургія ділянок мозкового відділу голови. Мозкові оболони і міжоболонні простори. Первинна хірургічна обробка ран черепа. Схема черепно-мозкової топографії. Трепанція черепа. Антротомія.	2
4	Клінічна анатомія і оперативна хірургія ділянок лицевого відділу голови Клінічна анатомія і оперативна хірургія ділянок лицевого відділу голови. Межі, пошарова будова, судини і нерви, клітковинні простори бокової, глибокої і передньої ділянок лица. Інфільтраційне і провідникове знеболювання на обличчі. Хірургічна обробка щелепно-лицевих ран. Операції при запальних та гнійних процесах лица.	2
5	Клінічна анатомія і оперативна хірургія ділянок шиї Клінічна анатомія і оперативна хірургія ділянок шиї.	2

	Фасції, клітковинні простори ший. Судини та нерви ший. Оголення і перев'язка зовнішньої і загальної сонних артерій.	
6	Клінічна анатомія і оперативна хірургія органів ший хірургічна анатомія органів ший. Конікотомія. крікоконікотомія, трахеотомія, трахеостомія. Операції на щитоподібній залозі. Доступи до шийного відділу стравоходу.	2
Змістовий модуль 2. Клінічна анатомія і оперативна хірургія тулуба		
7	Клінічна анатомія і оперативна хірургія грудної стінки Топографічна анатомія грудної стінки. Молочна залоза. Операції на молочній залозі. Анатомо-фізіологічні особливості ділянки в дитячому віці. Пункція плеври. Види пневмотораксу. Техніка закриття пневмотораксу. Резекція ребра. Хірургічні доступи до органів грудної порожнини – стравоходу, легень, серця.	2
8	Топографічна анатомія грудної порожнини Топографія легень та серця. Середостіння. Пневмонектомія. Лобектомія. Резекція сегмента легені. Операції при пораненнях серця. Природжені та набуті вади серця, принципи їх хірургічного лікування. Аорто-коронарне шунтування. Екстракорпоральний кровообіг. Трансплантація серця.	2
9	Клінічна анатомія і оперативна хірургія передньо-бокової стінки живота. Хірургічна анатомія і оперативне лікування черевних гриж Топографічна анатомія передньо-бокової стінки живота. Хірургічні доступи до органів черевної порожнини. Класифікація гриж. Грижі передньо-бокової стінки живота. Пахвинна ділянка, пахвинний канал і пахвинний проміжок. Операції при пахвинних грижах. Оперативне лікування природженої, ущемленої і ковзної гриж. Топографія стегового каналу. Хірургічна анатомія і оперативне лікування стегових, пупкових гриж і гриж білої лінії живота.	2
10	Клінічна анатомія і оперативна хірургія черевної порожнини. Кишкові шви Топографія черевної порожнини. Відношення очеревини до органів черевної порожнини. Сумки, канали, кишень, синуси черевної порожнини. Кишкові шви. Резекція кишок. Види анастомозів: “кінець в кінець”, “кінець в бік”, “бік в бік”.	2

11	Клінічна анатомія органів верхнього поверху черевної порожнини. Операції на шлунку. Операції на печінці, жовчному міхурі, жовчних шляхах Топографічна анатомія шлунка, печінки, жовчного міхура, жовчних шляхів. Операції на шлунку: розтин, шов, гастростомії, гастроентеростомії, резекції і органозберігаючі операції. Операції на печінці, жовчному міхурі, жовчних шляхах, підшлунковій залозі.	2
12	Клінічна анатомія органів нижнього поверху черевної порожнини. Резекція кишок. Видалення червоподібного відростка Топографічна анатомія тонкої і товстої кишок, підшлункової залози і селезінки. Операції на товстій кишці. Апендектомія. Операції на підшлунковій залозі. Видалення селезінки. Лапароскопічна хірургія.	2
13	Клінічна анатомія і оперативна хірургія поперекової ділянки. Клінічна анатомія і оперативна хірургія хребта, спинного мозку і його оболон Топографія поперекової ділянки та заочеревного простору. Шари, фасції, клітковинні простори. Поперековий трикутник. Топографія органів заочеревинного простору. Нирки. Надниркові залози. Сечоводи. Паранефральна блокада. Операції на нирках і сечоводах. Топографічна анатомія хребта, спинного мозку і його оболонок. Сегментарна будова спинного мозку. Поперековий прокол. Уроджені вади розвитку хребта. Розкриття спинномозкового каналу (лямінектомія).	2
14	Клінічна анатомія і оперативна хірургія стінок і органів таза. Операції на органах малого тазу Топографічна анатомія таза. Фасції і клітковинні простори таза. Вікові і статеві особливості анатомії таза. Прокол сечового міхура. Високий розтин сечового міхура. Доступи до передміхурової залози. Операції при абсцесах і норицях прямої кишки. Кесарів розтин. Операції при позаматковій вагітності. Операція при водянці яєчка, крипторхізмі, фімозі і парафімозі. Операції на прямій кишці при атрезіях анального отвору.	2
Змістовий модуль 3. Клінічна анатомія і оперативна хірургія кінцівок		

15	Клінічна анатомія і оперативна хірургія верхньої кінцівки Клінічна анатомія і оперативна хірургія верхньої кінцівки. Шляхи поширення гнійних процесів. Доступи до пахової, підключичної, плечової артерій. Розрізи при панариціях і флегмонах кисті і передпліччя.	2
16	Клінічна анатомія і оперативна хірургія нижньої кінцівки Клінічна анатомія і оперативна хірургія нижньої кінцівки. Шляхи поширення гнійних процесів. Доступи до судин та нервів на нижній кінцівці. Розрізи при флегмонах стопи і гомілки.	2
17	* Операції на кінцівках Ампутації і екзартикуляції на різних рівнях верхньої і нижньої кінцівок. Принципи пункцій суглобів, артротомій, артропластики і артродезу. Принципи екстра- і інтрамедулярного остеосинтезу. Операції на сухожилках, судинах і нервах кінцівок. Принципи операцій на нервах: невротомія, шов нерва, невротомія, пластика і переміщення нервів. Шви сухожилків. Дезоблітеруючі операції на судинах. Мікрохірургічна техніка. Складання практичних навичок.	2
18	ПМК	2
Всього		36

Примітка: * позначено тему, з якої обов'язково повинна бути позитивна оцінка.

Самостійна робота

№п/п	Тема	Кількість годин
1.	Підготовка до практичних занять – теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок	17
2.	Опрацювання тем, що не входять до плану аудиторних занять: - Ендоскопічна і роботизована техніка в хірургії. Основні етапи розвитку ендоскопічної хірургії в Україні. Роботизована хірургія. Її переваги. Принципи виконання роботизованих операцій. Перспективи розвитку роботизовано хірургії. - Ендовідеохірургічні операції на органах черевної порожнини. Історія ендовідеохірургічного лікування. Переваги лапароскопічних операцій. Техніка виконання ендовідеохірургічного втручання. - Основи трансплантології. Історія трансплантології в Україні та світі. Організація	4 3 4

	трансплантологічної допомоги населенню в Україні. Донорство в сучасній трансплантології. Аутотрансплантація органів та інших анатомічних матеріалів. Ксенотрансплантація в сучасній медицині. Біоімпланти в хірургії. -Трансплантація органів грудної порожнини Трансплантація серця. Трансплантація легенів. Трансплантація кардіо-пульмонального комплексу. Трансплантація складних тканинних комплексів. Трансплантація судин і клапанів серця. Біопротези в медицині. -Трансплантація органів порожнини живота. Трансплантація нирки. Трансплантація печінки. Трансплантація підшлункової залози Трансплантація. острівців Лангерганса.	4 4
3.	Підготовка до підсумкового модульного контролю	6
	Разом	42

Індивідуальні завдання

Виконання індивідуальних завдань навчальною програмою не передбачено

Перелік теоретичних питань для підготовки здобувачів освіти до підсумкового модульного контролю

1. Історія клінічної анатомії. Зміст і задачі курсу.
2. Зміст курсу оперативної хірургії. Класифікація оперативних втручань.
3. Клінічна анатомія соскоподібної ділянки. Трепанаційний трикутник /Шипо/. Вікові особливості.
4. Клінічна анатомія привушно-жувальної ділянки.
5. Артеріальне кровопостачання лицевого відділу голови.
6. Клінічна анатомія глибокої ділянки лиця.
7. Венозні системи черепно-мозкового та лицевого відділів голови, їх зв'язок.
8. Топографічна анатомія трійчастого нерва.
9. Топографічна анатомія лицьового нерва.
10. Флегмони лиця. Розтини при запальних процесах на обличчі.
11. Первинна хірургічна обробка щелепно-лицевих ран .
12. Принципи первинної хірургічної обробки черепно-мозкових ран .
13. Трепанації черепа.
14. Топографічна анатомія клітковинних просторів шиї.
15. Топографічна анатомія сонного трикутника шиї.
16. Топографічна анатомія щитовидної залози.
17. Топографічна анатомія гортані.

18. Особливості первинної хірургічної обробки ран шиї.
19. Оперативний доступи до сонних артерій в сонному трикутнику.
20. Верхня і нижня трахеотомії.
21. Субтотальна, субкапсулярна струмектомія за О. В. Ніколяєвим.
22. Принципи і етапи оперативних втручань на грудній стінці. Топографічна анатомія міжреберних проміжків.
23. Топографічна анатомія молочної залози.
24. Топографічна анатомія серця.
25. Топографічна анатомія легень.
26. Мастити та їх оперативне лікування.
27. Операції при доброякісних та злоякісних пухлинах молочної залози.
28. Резекція ребра.
29. Пневмоторакс.
30. Принципи операцій на легенях - ушивання легені, сегментарна резекція, лобектомія, пульмонектомія.
31. Шов серця.
32. Хірургічна анатомія природжених вад серця і великих судин. Принципи хірургічного лікування.
33. Ендокоронарні втручання. Аорто-коронарне шунтування.
34. Топографічна анатомія внутрішньої поверхні передньої черевної стінки.
35. Топографічна анатомія пахвинного каналу. Статеві особливості пахвинного каналу та його вмісту.
36. Хірургічна анатомія косих, прямих, ковзних і природжених пахвинних гриж.
37. Хірургічна анатомія стегнових гриж.
38. Хірургічні доступи до органів черевної порожнини.
39. Операції з приводу прямих пахвинних гриж.
40. Операції з приводу косих пахвинних гриж.
41. Операції з приводу стегнових гриж.
42. Операції з приводу пупкових гриж та гриж білої лінії живота.
43. Топографічна анатомія очеревини. Хід очеревини. Канали і сумки, їх практичне значення.
44. Топографічна анатомія шлунка.
45. Топографічна анатомія печінки.
46. Топографічна анатомія жовчного міхура та жовчних проток.
47. Топографічна анатомія підшлункової залози.
48. Топографічна анатомія тонкої кишки. Меккелів дивертикул.
49. Топографічна анатомія товстої кишки.
50. Теоретичні основи і техніка кишкових швів. Ушивання ран кишки.
51. Резекція кишки.
52. Апендектомія.

53. Принципи операцій при ушиванні проривної виразки шлунку.
54. Гастростомія, види.
55. Гастроентеростомія, види. Заходи запобігання утворення порочного кола.
56. Принципи резекції шлунку, види, модифікації.
57. Принципи і види ваготомій. Дренажні операції.
58. Способи і техніка холецистектомії.
59. Топографічна анатомія поперекової ділянки.
60. Топографічна анатомія нирки.
61. Топографічна анатомія сечоводів.
62. Пієлолітотомія.
63. Анатомія лобово-тім'яно-потиличної ділянки
64. Нефректомія.
65. Топографічна анатомія діафрагма тазу і сечостатева діафрагма.
66. Топографічна анатомія фасцій і клітковинних просторів тазу.
67. Топографічна анатомія прямої кишки. Хірургічна анатомія вад розвитку.
68. Топографічна анатомія матки.
69. Високий розтин сечового міхура.
70. Операції при геморої.
71. Принципи операцій при парапроктитах.
72. Топографічна анатомія хребта.
73. Топографічна анатомія лопаткової ділянки.
74. Топографічна анатомія пахвової ділянки /пахвової ямки/.
75. Топографічна анатомія передньої поверхні передпліччя.
76. Топографічна анатомія долонної поверхні кисті.
77. Топографічна анатомія сідничної ділянки.
78. Топографічна анатомія передньої ділянки стегна.
79. Топографічна анатомія підколінної ямки.
80. Топографічна анатомія передньої ділянки гомілки.
81. Топографічна анатомія задньої ділянки гомілки.
82. Топографічна анатомія ділянки ступні.
83. Пункція плечового суглобу.
84. Принципи операцій при флегмонах кисті і передпліччя.
85. Принципи операцій при панариціях. Методи знеболювання.
86. Операції при варикозних розширеннях вен нижніх кінцівок.
87. Оперативні доступи до пахвової артерії.
88. Оперативні доступи до плечової артерії на різних рівнях плеча.
89. Оперативні доступи до променевої артерії.
90. Оперативні доступи до ліктьової артерії.
91. Оперативні доступи до стегнової артерії на трьох рівнях.
92. Оперативні доступи до підколінної артерії.

- 93..Оперативні доступи до передньої великогомілкової артерії.
- 94..Оперативні доступи до задньої великогомілкової артерії на трьох рівнях.
- 95.Принципи ампутації і екзартикуляції кінцівок.
- 96.Кістково-пластична ампутація гомілки за Пироговим.
- 97.Пункція колінного суглобу.

Перелік практичних навичок до підсумкового модульного контролю

1. Техніка виконання венепункції
2. Техніка виконання венесекції
3. Техніка виконання перев'язки зовнішньої сонної артерії
4. Техніка виконання перев'язки загальної сонної артерії
5. Техніка виконання трахеостомії
6. Техніка виконання ваго-симпатичної блокади за Вишневським
7. Техніка виконання плевральної пункції
8. Техніка виконання грижосечіння за способом Спасокукоцького - Жирара
9. Техніка виконання грижосечіння за способом Бассіні
10. Техніка виконання грижосечіння за способом Мартінова
11. Техніка виконання апендектомії
12. Техніка виконання холецистостомії
13. Техніка виконання переднього шлунково-кишкового анастомозу
14. Техніка виконання заднього шлунково-кишкового анастомозу
15. Техніка виконання кишкового анастомозу "бік в бік"
16. Техніка виконання кишкового анастомозу "кінець в кінець"
17. Техніка виконання гастростомії за Вітцелем
18. Техніка виконання гастростомії за Кадером
19. Техніка виконання гастростомії за Топровером
20. Техніка виконання ушивання рани шлунку
21. Техніка виконання ушивання рани тонкої кишки
22. Техніка виконання ушивання рани товстої кишки
23. Техніка накладання шва Кузнецова-Пенського
24. Техніка виконання пункції сечового міхура
25. Техніка виконання катетеризації сечового міхура
26. Техніка виконання пункції кульшового суглобу
27. Техніка виконання пункції колінного суглобу
28. Техніка виконання пункції гомілковостопного суглобу
29. Техніка виконання пункції ліктевого суглобу
30. Техніка виконання пункції плечового суглобу
31. Техніка виконання пункції променевоzap'ястного суглобу
32. Перев'язка пахвової артерії
33. Перев'язка підключичної артерії
34. Перев'язка плечової артерії
35. Перев'язка променевої артерії
36. Перев'язка ліктевої артерії
37. Перев'язка стегнової артерії
38. Перев'язка підколінної артерії
39. Перев'язка передньої великогомілкової артерії

40. Перев'язка задньої великогомілкової артерії

Методи навчання

- вербальні (лекція, лекція із запланованими помилками, лекція «прес-конференція», проблемна лекція, пояснення, розповідь, бесіда, інструктаж);
- наочні (лекція-візуалізація, спостереження, ілюстрація, демонстрація);
- практичні (різні види вправлення, практика);
- репродуктивні (виконання різного роду завдань за зразком, виконання хірургічних маніпуляцій та проведення навчальних операцій на біотренажерах);
- методи застосування знань та набуття і закріплення умінь і навичок (рольові та ділові ігри, метод проектів, метод моделювання професійних ситуацій, проведення «круглих столів», метод кейсів).

Форми і методи оцінювання

Вхідний, поточний та підсумковий контроль:

- усне та письмове опитування;
- перевірка самостійної роботи;
- тестування;
- практичний контроль;
- самоконтроль;
- підсумковий модульний контроль.

Форма підсумкового контролю успішності навчання – Підсумковий модульний контроль (ПМК).

Система поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль здійснюється під час проведення кожного практичного заняття і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи.

Проведення поточного контролю під час навчальних занять передбачає такі засоби: комп'ютерні тести, розв'язування ситуаційних задач, контроль практичних навичок із оперативної хірургічної техніки та знання топографоанатомічних препаратів, з наступним аналізом і оцінюванням статевих, вікових, індивідуальних особливостей будови органів людини; аналіз топографоанатомічних взаємовідношень органів і систем людини; варіантів мінливості органів, вад розвитку.

На кожному практичному занятті студент відповідає на тести за темою практичного заняття, на стандартизовані питання за матеріалом поточної теми і попередніх тем, знання яких необхідно для розуміння поточної теми. Відповідає на питання лекційного курсу і питання з самостійної роботи, які стосуються матеріалу поточного заняття. Демонструє рівень оволодіння практичними навичками відповідно до теми практичного заняття.

Викладач на практичному занятті оцінює знання кожного студента за чотирибальною системою відповідно до таблиці 1:

Стандартизовані узагальнені критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти в ПДМУ

За 4-бальною шкалою	Оцінка в ЕКТС	Критерії оцінювання
5 (відмінно)	A	Здобувач освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили, володіє не менш ніж 90% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
4 (добре)	B	Здобувач освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартизованих ситуаціях, самостійно виправляє помилки, кількість яких незначна, володіє не менш ніж 85% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
	C	Здобувач освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом науково-педагогічного працівника, в цілому самостійно застосовувати її на практиці, контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок, володіє не менш ніж 75% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
3 (задовільно)	D	Здобувач освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень з допомогою науково-педагогічного працівника може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих, володіє не менш ніж 65% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
	E	Здобувач освіти володіє навчальним матеріалом на рівні вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні. володіє не менш ніж 60% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю
2 (незадовільно)	FX	Здобувач освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину матеріалу, володіє менш ніж 60% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.

	F	Здобувач освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, володіє менш ніж 60% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
--	---	---

На останньому практичному занятті залікового модулю проводиться переведення середнього балу за поточну успішність у бали відповідно до таблиці 2:

Таблиця 2

Уніфікована таблиця відповідності балів за поточну успішність, балам за ПМК, екзамен, та традиційній чотирьохбальній оцінці

Середній бал за поточну успішність (A)	Бали за поточну успішність з модуля (A * 24)	Бали за ПМК з модуля (A*16)	Бали за модуль та/або екзамен (A*24 + A*16)	Категорія ЄКТС	За 4-бальною шкалою
2	48	32	80	F FX	2 незадовільно
2,1	50	34	84		
2,15	52	34	86		
2,2	53	35	88		
2,25	54	36	90		
2,3	55	37	92		
2,35	56	38	94		
2,4	58	38	96		
2,45	59	39	98		
2,5	60	40	100		
2,55	61	41	102		
2,6	62	42	104		
2,65	64	42	106		
2,7	65	43	108		
2,75	66	44	110		
2,8	67	45	112		
2,85	68	46	114		
2,9	70	46	116		
2,95	71	47	118		
3	72	50	122	E	3 задовільно
3,05	73	50	123		
3,1	74	50	124		
3,15	76	50	126		
3,2	77	51	128		
3,25	78	52	130	D	
3,3	79	53	132		
3,35	80	54	134		

3,4	82	54	136	С	4 добре		
3,45	83	55	138				
3,5	84	56	140				
3,55	85	57	142				
3,6	86	58	144				
3,65	88	58	146				
3,7	89	59	148				
3,75	90	60	150				
3,8	91	61	152				
3,85	92	62	154				
3,9	94	62	156				
3,95	95	63	158				
4	96	64	160	В			
4,05	97	65	162				
4,1	98	66	164				
4,15	100	66	166				
4,2	101	67	168				
4,25	102	68	170				
4,3	103	69	172				
4,35	104	70	174				
4,4	106	70	176				
4,45	107	71	178				
4,5	108	72	180			А	5 відмінно
4,55	109	73	182				
4,6	110	74	184				
4,65	112	74	186				
4,7	113	75	188				
4,75	114	76	190				
4,8	115	77	192				
4,85	116	78	194				
4,9	118	78	196				
4,95	119	79	198				
5	120	80	200				

Підсумковий модульний контроль здійснюється на останньому занятті залікового модулю. До ПМК допускають здобувачів вищої освіти, які набрали необхідну мінімальну кількість балів впродовж поточного контролю (середній бал успішності 3,0 і вище), не мають невідпрацьованих пропусків лекційних та практичних занять, виконали всі вимоги з навчальної дисципліни, які передбачені робочою навчальною програмою. Результат ПМК оцінюється у балах і в традиційну 4-бальну оцінку не конвертується. Максимальна кількість балів ПМК складає 80 балів. Мінімальна кількість балів ПМК, при якій контроль вважається складеним складає 50 балів. Максимальна кількість балів за модуль складає 200 балів (з них до 120 балів за поточну успішність). Питання, які виносяться на

ПМК, формулюються таким чином, щоб еталонна відповідь здобувача вищої освіти на кожне з них орієнтовно тривала до 3-5 хвилин. Питання охоплюють найбільш значущі розділи робочої навчальної програми, які в достатній мірі висвітлені в літературних джерелах, рекомендованих як основні (базові) при вивченні дисципліни. Із питань формуються екзаменаційні білети на ПМК, які затверджуються на засіданні кафедри. Кожен білет складається із трьох питань, за правильну відповідь на кожне з яких нараховується від 0 до 27 балів. За умов порушення здобувачем вищої освіти правил академічної доброчесності (п.2.2.5. Правил внутрішнього розпорядку) під час складання ПМК студенту за відповідь виставляється оцінка «незадовільно».

Здобувачі вищої освіти які під час вивчення модуля, з якого проводиться підсумковий контроль, мали середній бал поточної успішності від 4,50 до 5,0 звільняються від складання ПМК і автоматично (за згодою) отримують підсумкову оцінку відповідно до «Уніфікованої таблиці відповідності балів за поточну успішність, балам за ПМК, екзамен, та традиційній чотирьохбальній оцінці» (таблиця 2). У разі незгоди з оцінкою, зазначена категорія здобувачів вищої освіти складає ПМК за загальними правилами.

Отримані бали за модуль науково-педагогічний працівник виставляє у «Відомість підсумкового модульного контролю» та індивідуальний навчальний план студента. Інформація про здобувачів освіти, яким не зарахований ПМК, з точним зазначенням причини не зарахування також вноситься до «Відомості підсумкового модульного контролю» та індивідуальні навчальні плани студентів.

Здобувач вищої освіти має право на складання та два перескладання ПМК. У виняткових випадках додаткове перескладання ПМК може бути проведено за персональним дозволом ректора або першого проректора з науково-педагогічної роботи.

Критерії оцінювання знань студентів на ПМК:

Максимальна кількість балів, яку можна отримати за відповідь на перше питання білету ПМК – 26, на друге та третє питання – 27:

«24-27 балів» – студент володіє не менш ніж 90% знань як під час усної відповіді, так і тестового контролю. Добре орієнтується в предметній термінології. Чітко формулює відповіді на поставлені запитання. Практична робота виконується в повному обсязі;

«20-23 балів» – студент володіє знаннями в обсязі не менш ніж 75 –89%, допускає несуттєві помилки, які виправляє, відповідаючи на запитання. Під час виконання тестових завдань відповідає на 75% питань. Практична робота виконана в повному обсязі, допускаються незначні помилки;

«17-19 балів» – студент володіє знаннями в обсязі не менше 60 –74%, під час тестування відповідає не менш ніж на 60% запитань. Відповіді недостатньо точні, навідні запитання їх не відкореговують. Не в повному обсязі виконано практичну роботу;

«0-16 балів» – студент не засвоїв необхідний мінімум знань в межах 59%. Нездатний відповідати на навідні запитання, оперує неточними формулюваннями. Завдання тестового контролю виконані менш ніж на 59%. Практичними навичками не володіє.

Оцінка з дисципліни виставляється кафедрою за традиційною (національною) 4-бальною шкалою на підставі суми поточної успішності здобувача вищої освіти та оцінки, отриманої за ПМК. Шкала переводу загальної кількості балів у традиційну оцінку за 4-бальною шкалою для всіх дисциплін та кафедр є єдиною (згідно з таблицею 2).

Методичне забезпечення

1. Робоча навчальна програма
2. Методичні розробки лекцій
3. Методичні рекомендації для викладачів
4. Методичні вказівки для самостійної роботи студентів під час підготовки до практичного заняття та на занятті
5. Список рекомендованої літератури
6. Матеріали для контролю знань, умінь і навичок студентів:
 - тести різного рівня складності
 - ситуаційні задачі
 - комп'ютерні контролюючі програми
7. Відеофільми
8. Мультимедійні презентації
9. Силабус

Рекомендована література

Базова

1. Білаш С.М. Клінічна анатомія і оперативна хірургія з особливостями дитячого віку / С.М.Білаш, І.В.Ксьонз, М.М.Коптев [та інш.]. – Одеса, 2022. – 444 с.
2. Клінічна анатомія та оперативна хірургія. Том 1; за ред. В.І.Півторака, О.Б.Кобзаря. – Вінниця: Нова книга, 2021. – 568 с.
3. Оперативна хірургія і топографічна анатомія голови та шиї; за ред. В.І.Півторака, О.М.Проніної. – Вінниця, 2016. – 312 с.

Додаткова

1. Білаш С.М. Клінічна анатомія та оперативна хірургія ділянок і органів голови, шиї, грудей та живота. / С.М.Білаш, О.М.Проніна, М.М.Коптев, А.В.Пирог-Заказникова. – Полтава: Друкарський салон «Копір сервіс», 2017. – 170 с.
2. Білаш С.М. Клінічна анатомія та оперативна хірургія поперекової ділянки, заочеревинного простору, таза і кінцівок. / С.М.Білаш, О.М.Проніна, М.М.Коптев, А.В.Пирог-Заказникова, А.М.Білич. – Полтава: Друкарський салон «Копір сервіс», 2017. – 140 с.
3. Міжнародна анатомічна термінологія; за ред. проф. В. Г. Черкасова. – Вінниця : Нова Книга, 2010. – 392 с.
4. Неттер Ф. Атлас анатомії людини. Авторизоване українське видання другого англійського видання / Ф.Неттер, під ред. Ю.Б Чайковського. – Львів: Наутілус, 2004. – 592 с.

Інформаційні ресурси

1. Полтавський державний медичний університет. Кафедра анатомії з клінічною анатомією та оперативною хірургією. Здобувачу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://klanatomy.pdmu.edu.ua/resources>. - Назва з екрана.
2. Booksmed [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.booksmed.com/hirurgiya/>. – Назва з екрана.
3. Google книги [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://books.google.com.ua/books/>. – Назва з екрана.
4. Kenhub [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kenhub.com> - Назва з екрана.
5. Gavitex [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gavitex.com/share/m6i5y8rq4>. – Назва з екрана.
8. MEDUNIVER БИБЛИОТЕКА [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://meduniver.com/Medical/Book/4.html>. – Назва з екрана.

Розробники:

доктор біологічних наук, професор Білаш С.М.,
кандидат медичних наук, доцент Коптев М.М.